

Inhoud

Introductie

Deel 1 De sprong van de twijfel

- 1 Het kan niet waar zijn dat er maar *een* ware godsdienst is
- 2 Hoe kan een goede God lijden toestaan?
- 3 Het christendom is een dwangbuis
- 4 De kerk is verantwoordelijk voor heel veel onrecht
- 5 Hoe kan een God van liefde mensen naar de hel sturen?
- 6 De wetenschap heeft het christendom ontkracht
- 7 Je kunt de Bijbel niet letterlijk nemen

Onderbreking

Deel 2 Redenen voor het geloof

- 8 Aanwijzingen voor God
- 9 Kennis van God
- 10 Het probleem van de zonde
- 11 Religie en het evangelie
- 12 Het (ware) verhaal van het kruis
- 13 De realiteit van de openbaring
- 14 De dans van God

Epiloog

Dankbetuiging

Noten

Register

Introductie

Ik vind uw gebrek aan geloof ... verontrustend.
~Darth Vader

De strijdende partijen hebben allebei gelijk

Er gaapt vandaag de dag een enorme kloof tussen wat in de volksmond bekend staat als liberalisme en conservatisme. Beide zijden verwachten dat je het niet alleen oneens bent met de ander, maar dat je de ander veracht als (in het beste geval) gek of (in het slechtste geval) kwaad. Deze beschrijving gaat zeker op als het over religie gaat. Progressieven jammeren dat het fundamentalisme razendsnel groeit en dat niet-gelovigen gebukt gaan onder stigmatisering. Ze wijzen erop dat de politiek verreachtst is en daarbij gesteund wordt door megakerken en hele legers orthodoxe gelovigen. Conservatieven hekelen daarentegen onophoudelijk de maatschappij die in hun ogen steeds sceptischer en steeds relativistischer wordt. Vooraanstaande universiteiten, mediabedrijven en hoogaangeschreven instituten zijn volgens hen zwaar geseclariseerd en beheersen daarmee de cultuur.

Wie heeft er gelijk? Is het scepticisme of nu juist het geloof bezig met een opmars in de wereld van vandaag? Het antwoord is ja. De strijdende partijen hebben allebei gelijk. Scepticisme, angst en woede in de richting van de traditionele religie winnen aan kracht en invloed. Maar tegelijkertijd groeit het robuuste, orthodoxe geloof in de traditionele geloofsovertuigingen. De niet kerkgaande populatie in de Verenigde Staten en in Europa neemt langzaam toe. [noot 1] Het aantal Amerikanen dat bij opiniepeilingen “geen religieuze voorkeur” invult, is enorm gegroeid. De getallen zijn in de afgelopen jaren verdubbeld en soms zelfs verdrievoudigd. [noot 2] Een eeuw geleden hebben de meeste Amerikaanse universiteiten hun formeel christelijke fundering ingeruild voor een openlijk seculiere. [noot 3] Als gevolg hiervan hebben mensen met traditionele geloofsovertuigingen nauwelijks meer een voet binnen de deur van de instituten die cultureel de lakens uitdelen. Maar ook al groeit het aantal mensen dat “geen religieuze voorkeur” heeft, bepaalde kerken met schijnbaar achterhaalde overtuigingen (zoals het geloof in een onfeilbare Bijbel en wonderen) groeien ook. In de Verenigde Staten nemen deze kerken in aantal toe. In Afrika, Latijns Amerika en Azië rijzen de aantallen werkelijk de pan uit. Zelfs in een groot deel van Europa is er enige groei in kerkbezoek waar te nemen. [noot 4] En ondanks het secularisme van de meeste universiteiten en andere instellingen voor hoger onderwijs, groeit de godsdienst in bepaalde hoeken van de academie. Er bestaan schattingen dat 10 tot 25 procent van alle filosofiedocenten en – hoogleraren in de Verenigde Staten tot orthodoxe stromingen van het christendom gerekend kunnen worden. Dertig jaar geleden was dat nog minder dan 1 procent. [noot 5] De vooraanstaande academicus Stanley Fish zou die trend op het oog hebben kunnen gehad toen hij schreef: “Toen Jacques Derrida [in november 2004] overleed, werd ik gebeld door een journalist die wilde weten wat de *Hochtheorie* en de hegemonie van ras, klasse en *gender* zou opvolgen als het nieuwe centrum van intellectuele energie in de academie. Ik antwoordde zonder omhaal: religie.” [noot 6]

Kortom, de wereld polariseert op het punt van religie. De wereld wordt tegelijkertijd meer en minder religieus. Ooit geloofde men stellig dat de seculiere Europese landen de voorlopers waren van de rest van de wereld. Men dacht dat de robuuste en

supernaturalistische vormen van religie zouden verdorren of in hun geheel zouden uitsterven. Maar de theorie dat technologische vooruitgang onvermijdelijk secularisatie met zich meebrengt wordt op dit moment doorgestreept of anders radicaal opnieuw doordacht. [noot 7] Misschien koerst zelfs Europa niet af op een seculiere toekomst, nu het christendom op bescheiden wijze en de islam exponentieel groeit.

De twee kampen

Ik spreek vanuit een ongebruikelijk perspectief over dit tweezijdige fenomeen. Ik ben opgegroeid in een doorsnee Lutherse kerk in het oosten van de staat Pennsylvania. Toen ik aan het begin van de jaren zestig de tienerleeftijd bereikte, werd het tijd dat ik ging meedoen aan de vormselgroep¹, een tweejarige cursus over het christelijke geloof, christelijke ethiek en kerkgeschiedenis. Het doel van deze cursus was om jonge mensen tot een vollediger begrip van het geloof te brengen, zodat zij zich er publiekelijk aan konden verbinden. In het eerste jaar kreeg ik les van een geëmeriteerde voorganger. Hij was tamelijk traditioneel en behoudend en sprak vaak over het gevaar van de hel en de noodzaak van een groot geloof. Maar in mijn tweede jaar kreeg ik les van een nieuwe, jonge geestelijke die net van het seminarie kwam. Hij was een sociale activist en zat vol met twijfels over de traditionele christelijke leer. Het was bijna alsof ik onderwezen werd in twee totaal verschillende religies. In het eerste jaar stonden we voor een heilige, rechtvaardige God wiens toorn alleen met de grootste moeite en tegen de grootste prijs kon worden afgewend. In het tweede jaar hoorden we over een geest van liefde in het universum, een geest die voornamelijk van ons vroeg dat wij ons inzetten voor mensenrechten en bevrijding van de onderdrukten. De belangrijkste vraag die ik aan mijn leermeesters wilde stellen was: “Wie van jullie liegt er?” Maar veertienjarigen zijn niet zo assertief en dus hield ik mijn mond.

Mijn familie kwam later op een meer behoudende plek terecht: we gingen over naar een kleine methodistenkerk. De jaren dat wij hier kerkten waren verantwoordelijk voor de versterking van (wat je zou kunnen noemen) de “hellevuur-laag” van mijn religieuze vorming, hoewel de dominee en de kerkleden in de persoonlijke omgang bijzonder aardige mensen waren. Vervolgens vertrok ik naar een van die goede, liberale, kleinere universiteiten in het Noordoosten van de Verenigde Staten, waar men al snel kwam aanzetten met emmers water om de vlammen van de hel in mijn verbeelding te doven.

De faculteiten filosofie en geschiedenis waren sociaal geradicaliseerd en stonden zwaar onder invloed van de neomarxistische kritische theorie van de *Frankfurter Schule*. In 1968 was dat behoorlijk heftig. Het sociale activisme was bijzonder aantrekkelijk en de kritiek op de Amerikaanse burgermaatschappij was hoogst fascinerend, maar de filosofische gronden vond ik erg verwarrend. Ik zag twee kampen en volgens mij zat er in beide kampen iets grondig mis. De mensen die hartstochtelijk kozen voor sociale gerechtigheid waren morele relativisten terwijl de morele en fatsoenlijke mensen zich niets aantrokken van de wereldwijde onderdrukking. Emotioneel voelde ik me aangetrokken door het eerste kamp. Welk jong mens zou dat niet hebben? Bevrijd de onderdrukten en vrij met wie je wilt! Maar ik bleef me afvragen: “als moraliteit relatief is, dan is sociale gerechtigheid toch ook?” Dit leek mij een openlijke inconsistentie bij mijn hoogleraren en hun volgelingen. Maar ik kreeg in die tijd ook oog voor de grote tegenstrijdigheid in de traditionele kerken. Hoe kon ik ooit terugkeren tot het soort orthodox christendom dat de rassenscheiding in het Zuiden en de apartheid in Zuid Afrika steunde? Het christendom scheen mij steeds onwerkelijker toe. In kon in die verwarrende tijd nog geen alternatieve en leefbare denk- en levensstijl ontwaren.

Ik wist dat toen nog niet, maar deze geestelijke “onwerkelijkheid” werd veroorzaakt door drie hindernissen op mijn levenspad. In mijn jaren aan de universiteit versleten deze

¹ Noot van de vertaler: een vormselgroep is enigszins vergelijkbaar met belijdeniscatechisatie

hindernissen en werd mijn geloof vitaal en levensbepalend. De eerste hindernis was een intellectuele. Ik werd geconfronteerd met een grote berg moeilijke vragen over het christendom: “hoe zit het met de andere godsdiensten? Hoe zit het met het kwaad en het lijden? Hoe kan een liefdevolle God oordelen en straffen? Waarom zou ik hier ook maar iets van geloven?” Ik begon boeken te lezen en verdiepte me in de standpunten van beide zijden. En langzaam maar zeker begon het christendom steeds zinniger te worden. De rest van dit boek laat zien waarom ik dit nog steeds vind.

De tweede hindernis was een innerlijke, een persoonlijke. Als je kind bent kan de plausibiliteit van het geloof steunen op het gezag van anderen, maar als we volwassen worden ontstaat er ook behoefte aan een persoonlijke ervaring. Een ervaring uit eerste hand. Jarenlang had ik “mijn gebeden gezegd” en hoewel ik soms dat inspirerende, esthetische gevoel van verwondering had bij het zien van de zee of een berg, had ik Gods aanwezigheid nog nooit persoonlijk ervaren. Hiervoor waren niet zozeer kennis of gebedstechnieken nodig, maar een proces waarin ik grip kreeg op mijn eigen behoeften, fouten en problemen. Dat was een pijnlijk proces dat, zoals gebruikelijk, in werking werd gezet door teleurstellingen en fouten. Het zou een ander boek kosten om daarop in te gaan, maar wat hier gezegd moet worden is dat de geloofsreizen nooit simpelweg intellectuele oefeningen zijn.

De derde hindernis was een sociale. Ik had enorme behoefte aan een “derde kamp”, een groep christenen met hart voor wereldwijde gerechtigheid, maar die deze hartstocht fundeerden in de aard van God in plaats van in hun eigen subjectieve gevoelens. Toen ik deze broederband (en net zo belangrijk; zusterband) gevonden had, begon alles te veranderen. Deze drie hindernissen werden niet van de een op de andere dag geslecht en ook niet in een bepaalde volgorde. Ze liepen door elkaar en waren van elkaar afhankelijk. Ik ging ze niet methodisch te lijf. Alleen achteraf kan ik zien hoe deze drie factoren samenwerkten. Omdat ik altijd op zoek was geweest naar dat derde kamp, raakte ik geïnteresseerd in het vormgeven en initiëren van nieuwe christelijke gemeenschappen. Dat betekende het ambt, waarin ik enkele jaren na de universiteit bevestigd werd.

Het uitzicht vanuit Manhattan

Aan het einde van de jaren '80 verhuisden mijn vrouw Kathy en ik met onze drie jonge zoons naar Manhattan om een nieuwe kerk te beginnen voor een grotendeels onkerkelijke bevolking. In de onderzoeksfase kreeg ik van bijna iedereen te horen dat dit gekkenwerk was. Kerk betekende gematigdheid of conservatisme; de stad was liberaal en springerig. Kerk betekende families; New York City zat vol jonge singles en “niet traditionele” huishoudens. Kerk betekende bovenal geloof, maar Manhattan was het land van sceptici, critici en cynici. De middenklasse (de gebruikelijke markt voor een kerk) was bezig de stad te ontvluchten vanwege de criminaliteit en stijgende kosten. Over bleven de mondaine en hippe mensen, de rijken en de armen. Ik kreeg te horen dat de meesten van hen alleen maar kunnen lachen bij het idee kerk. Kerkelijke gemeentes krompen en de meeste kerken moesten grote moeite doen om zelfs maar hun gebouwen te onderhouden.

Veel van mijn vroege contacten vertelden mij dat de weinige gemeentes die wel een gehoor hadden weten te behouden, dit hadden gedaan door de traditioneel christelijke leer aan te passen aan het meer pluralistische ethos van de stad. “Vertel de mensen niet dat ze in Jezus moeten geloven, dat vinden ze hier bekrompen.” Ze konden niet geloven dat de overtuigingen van de nieuwe kerk de orthodoxe, historische leerstellingen van het christendom zouden zijn: de onfeilbaarheid van de Bijbel, de godheid van Christus, de noodzaak van geestelijke wedergeboorte; stuk voor stuk leerstellingen die door de meerderheid van de New Yorkers als wanhopig ouderwets van de hand worden gewezen. Niemand zei ooit hardop “vergeet het maar!”, maar het hing altijd in de lucht.

Niettemin begonnen we met Redeemer Presbyterian Church en aan het eind van 2007 was het gehoor uitgegroeid tot meer dan 5000 mensen. Daarnaast waren uit Redeemer meer dan een dozijn dochtergemeentes in de onmiddellijke omgeving van de metropool voortgekomen. De kerk is multi-etnisch en jong (de gemiddelde leeftijd ligt rond de dertig) en bestaat voor meer dan twee derde uit singles. Ondertussen zijn er dozijnen vergelijkbaar orthodoxe gemeentes ontstaan in Manhattan en honderden anderen in de vier andere stadsdelen.² Een onderzoek liet zien dat in de afgelopen jaren in New York City alleen al meer dan honderd kerken waren gesticht door christenen uit Afrika. Wij stonden net zo verbaasd als ieder ander.

New York staat niet op zichzelf. In het najaar van 2006 kwam *The Economist* met een artikel waarvan de ondertitel luidde: “Overall stort het christendom in, behalve in Londen.” De hoofdlijn van het artikel was dat veel jonge professionals (en nieuwe immigranten) samenstroonden in orthodox protestantse, evangelicale kerken, ondanks de afname van kerkbezoek en uitingen van christelijk geloof in heel Engeland en Europa. [noot 8] Dat is precies wat ik hier heb gezien.

Dit leidt tot een vreemde conclusie. We zijn aangekomen op een cultureel moment waarop zowel sceptici als gelovigen het gevoel hebben dat hun bestaan bedreigd omdat zowel seculier scepticisme als religieuze geloofsovertuigingen aanzienlijk aan kracht winnen. We bevinden ons niet in de westerse christenheid van het verleden, noch in de seculiere religieuze samenleving die ons was voorspeld. We bevinden ons heel ergens anders.

Een verdeelde cultuur

Drie generaties geleden kozen mensen hun religieuze overtuigingen niet, die erfden ze. Een meerderheid van de mensen behoorde tot een van de historische, doorsnee protestantse kerken of tot de Rooms-katholieke Kerk. Vandaag de dag vergrijzen deze “traditioneel protestantse kerken” (zoals ze tegenwoordig heten) met hun culturele, overgeërfde geloof. In hoog tempo verliezen ze hun leden. In plaats daarvan kiezen mensen voor een niet-godsdienstig leven of voor een non-institutionele, persoonlijk geconstrueerde spiritualiteit of voor orthodoxe religieuze groeperingen die veel van hun leden vragen en die verwachten dat zij een bekeringservaring hebben. Dit is de reden waarom de bevolking paradoxaal genoeg zowel meer als minder religieus wordt.

Omdat zowel twijfel als geloof groeien, is ons politieke en publieke discours over kwesties van geloof en moraliteit diep verdeeld en in een impasse geraakt. De *culture wars* eisen hun tol. De retoriek en de emoties zijn intens, hysterisch zelfs. Degenen die geloven in God en in het christendom zijn er op uit om “hun geloof op te leggen aan de rest” en willen “de klok terugdraaien” naar een minder verlichte tijd. Degenen die niet geloven zijn “vijanden van de waarheid” en “verkondigers van het relativisme en verdedigers van de vrije moraal.” We gaan niet in gesprek met de andere zijde; we verachten haar alleen maar.

We bevinden ons in een impasse tussen de aan kracht winnende machten van twijfel en geloof en dit probleem is niet opgelost met een eenvoudige roep om meer fatsoen en dialoog. Discussies zijn afhankelijk van de beschikbaarheid van gedeelde referentiepunten waaraan beide zijden elkaar kunnen houden. Als fundamentele opvattingen van de werkelijkheid met elkaar in conflict raken, is het bijzonder moeilijk iets te vinden waarop je je kunt beroepen. De titel van het boek van Alasdair MacIntyre *Whose Justice? Which Rationality?* (Wiens recht? Wiens rationaliteit?) vat het perfect samen. Onze problemen zijn niet snel opgelost.

Hoe kunnen we een weg voorwaarts vinden?

² Noot van de vertaler: New York City bestaat uit vijf stadsdelen (de zogenaamde “*boroughs*”): Manhattan, The Bronx, Brooklyn, Queens en Staten Island.

In de eerste plaats zullen beide zijden moeten aanvaarden dat *zowel religie als scepticisme* groeien. De atheïstische auteur Sam Harris en de leider van Religieus Rechts, Pat Robertson, zouden allebei moeten erkennen dat hun eigen stam sterk is en aan invloed wint. Dat zou een einde maken aan de zelfmedelijdende taal die in beide kampen klinkt: “we sterven spoedig uit! We worden omvergelopen door de oppositie!” Niets is minder waar of mogelijk. Als we ophielden dit soort dingen tegen onszelf te zeggen, zou dat iedereen een stuk fatsoenlijker en welwillender maken ten opzichte van de tegenpartij.

Dit toegeven werkt niet alleen bevestigend, maar maakt ook nederig. Er zijn nog altijd mensen van seculiere huize die vol overtuiging zeggen dat orthodoxe gelovigen niet meer doet dan proberen “het tij van de geschiedenis te keren”, hoewel er geen enkele historisch bewijs is dat religie aan het uitsterven is. Ook gelovigen moeten een stuk minder afwijzend staan ten opzichte van seculier scepticisme. Christenen zouden moeten reflecteren op het feit dat zulke grote sectoren van onze voormalige (voornamelijk) christelijke maatschappij het geloof de rug hebben toegekeerd. Dat zou zeker leiden tot zelfbeproeving. De tijd van het maken van afkeurende gebaren richting de andere partij is voorbij. We hebben meer nodig. Maar wat?

Twijfel opnieuw bekeken

Ik wil een voorstel doen. Een voorstel waarvan ik de vruchten heb gezien in de levens van jonge New Yorkers. Ik stel voor dat iedere zijde op een radicaal nieuwe manier naar *twijfel* gaat kijken.

Laten we beginnen met de gelovigen. Een geloof zonder twijfels is als een menselijk lichaam waarin geen antilichamen zitten. Mensen die zorgeloos door het leven gaan, die te druk of te onverschillig zijn om moeilijke vragen te stellen over waarom ze geloven zoals ze geloven, zullen ontdekken dat ze met lege handen staan bij een tragische ervaring en met de mond vol tanden bij de prikkelende vragen van een slimme scepticus. Het geloof van een mens kan bijna van de een op de andere dag instorten als hij of zij jaar in jaar uit weigert om met geduld naar zijn of haar twijfels te luisteren, twijfels die alleen na langdurige reflectie terzijde kunnen worden geschoven.

Gelovigen moeten erkennen dat ze twijfels hebben. En ze moeten er ook mee worstelen. Niet alleen met hun eigen twijfels, maar ook met die van hun vrienden en burens. Het is niet langer genoeg om er bepaalde overtuigingen op na te houden omdat je ze nu eenmaal geërfd hebt. Alleen als je lang en stevig geworsteld hebt met bezwaren tegen je geloof zul je in staat zijn plausibele (en geen belachelijke of kwetsende) redenen voor je geloof aan te voeren tegenover sceptici, inclusief jezelf. En daarbij zal zo'n proces ervoor zorgen dat je degenen die twijfelen kunt begrijpen en respecteren, zelfs als je zelf een krachtig geloof verworven hebt. In onze huidige situatie is dat net zo belangrijk als het aanvoeren van plausibele redenen.

Net zoals gelovigen moeten leren op zoek te gaan naar redenen achter hun geloof, moeten sceptici leren op zoek te gaan naar het geloof dat schuilgaat achter hun denken. Alle twijfels, hoe sceptisch of cynisch ze ook mogen lijken, zijn in werkelijkheid alternatieve geloofsovertuigingen. [noot 9] Je kunt alleen maar aan overtuiging A twijfelen als je gelooft in overtuiging B. Om een voorbeeld te noemen: als je het christendom in twijfel trekt omdat “het niet waar kan zijn dat er maar *een* ware religie is”, moet je erkennen dat deze uitspraak in feite een geloofsuitspraak is. Niemand kan dit empirisch aantonen en het is ook geen universele waarheid die iedereen aanvaardt. Als je naar het Midden-Oosten zou gaan en zou zeggen “het kan niet waar zijn dat er maar een religie is”, zou bijna iedereen antwoorden “waarom niet?” Je trekt de christelijke overtuiging A in twijfel omdat je vasthoudt aan de onbewijsbare overtuiging B. Iedere twijfel is daarom gebaseerd op een geloofssprong.

Sommige mensen zeggen: “ik geloof niet in het christendom omdat ik het bestaan van morele absoluten niet kan accepteren. Iedereen moet voor zichzelf uitmaken wat morele waarheid is.” Is dat een uitspraak die men kan bewijzen aan iemand die deze overtuiging niet deelt? Nee, ook hier is sprake van een geloofssprong, van een diepliggend geloof dat individuele rechten niet alleen gelden in de politieke, maar ook in de morele sfeer. Er bestaat geen empirisch bewijs voor zo’n stellingname. Dus is de twijfel (aan morele absoluten) een sprong.

Sommige mensen zullen hierop antwoorden: “mijn twijfels zijn niet gebaseerd op een geloofssprong. Ik heb geen sowieso enkele overtuiging over God. Ik heb eenvoudig geen behoefte aan God en ik heb ook geen zin om daarover na te denken.” Maar achter dit gevoel schuilt de erg moderne en erg Amerikaanse overtuiging dat het bestaan van God een indifferente kwestie is, totdat het mijn emotionele behoeften kruist. De spreker verweidt zijn of haar leven eronder dat er geen God bestaat die je verantwoordelijk houdt voor je overtuigingen en voor je gedrag als je geen behoefte aan hem hebt. Dat kan waar zijn en dat kan niet waar zijn, maar het is hoe dan ook een behoorlijke geloofssprong. [noot 10]

Je kunt het christendom alleen terecht en eerlijk in twijfel trekken als je de alternatieve overtuiging onder iedere twijfel onderscheidt en je vervolgens afvraagt welke redenen je hebt om deze overtuiging te hebben. Hoe weet je dat jouw overtuiging waar is? Het zou inconsistent zijn meer verantwoording van het christelijke geloof te vragen dan van je eigen overtuiging. Toch is dit precies wat vaak gebeurt. Je moet in alle eerlijkheid je eigen twijfels in twijfel trekken. Mijn stelling is de volgende: Als je erkent dat je bepaalde overtuigingen hebt waarop je twijfels over het christendom gebaseerd zijn en als je net zoveel bewijs voor deze overtuigingen vraagt als aan christenen voor hun overtuigingen, zul je ontdekken dat je twijfels lang niet zo solide zijn als ze eerst hadden geleken.

Ik moedig sceptici aan om te worstelen met het onbewezen “blinde geloof” waarop het scepticisme gebaseerd is om te zien hoe moeilijk het is deze overtuigingen te bewijzen aan degenen die ze niet delen. Ik moedig gelovigen aan om te worstelen met hun persoonlijke bezwaren tegen het geloof en met de bezwaren van de cultuur. Aan het eind van deze twee processen zul je (zelfs als je de scepticus of de gelovige bent gebleven die je daarvoor was) je eigen standpunt met grotere helderheid en tegelijkertijd met grotere nederigheid innemen. Dan zal er voor de andere zijde begrip, sympathie en respect ontstaan. Een houding die daarvoor nog niet bestond. Gelovigen en niet-gelovigen zullen dan opstijgen tot het niveau van meningsverschil in plaats van verachting. Dit zal gebeuren als beide zijden geleerd hebben het betoog van de ander in zijn sterkste en meest positieve vorm voor te stellen. Alleen dan is het veilig en eerlijk om het ermee oneens te zijn. Daarmee bereiken we beschaving en fatsoen in een pluralistische maatschappij. En dat is niet gering.

Een geestelijke derde weg?

De rest van het boek is een distillaat van de vele gesprekken die ik in de afgelopen jaren met twijfelaars heb gevoerd. Zowel in mijn prediking als in persoonlijke interactie heb ik geprobeerd om sceptici op respectvolle wijze te helpen om naar hun eigen geloofsgronden te kijken terwijl ik tegelijkertijd de mijne openstelde voor hun scherpe kritiek. In de eerste helft van dit boek zullen we de zeven grootste bezwaren en twijfels aan het adres van het christendom bekijken die ik in de afgelopen jaren ben tegengekomen. Op respectvolle wijze zal ik de alternatieve overtuiging onder deze bezwaren en twijfels aan het licht brengen. Vervolgens zullen we in de tweede helft van het boek de redenen die onder het christelijk geloof liggen aan een onderzoek onderwerpen.

Respectvolle dialoog tussen traditionele conservatieven en seculiere liberalen in hun respectievelijke loopgraven is een groot goed en ik hoop dat dit boek deze dialoog zal stimuleren. Maar mijn ervaring als voorganger in New York heeft mij ook nog een andere

stimulans gegeven om dit boek te schrijven. Zodra ik in New York was aangekomen, beseftte ik dat de situatie van geloof en twijfel er niet zo uitzag als de experts hadden gezegd. De oudere blanken die het culturele leven van de stad bepaalden waren zeker seculier. Maar onder de in groeiende mate multi-etnische groep jongere professionals en immigranten uit de arbeidersklasse heerste een uitbundige, categorie overstijgende variëteit aan krachtige religieuze overtuigingen. Waaronder het christendom zeer snel groeide.

Ik denk dat deze jonge christenen de pioniers zijn van een aantal aanzienlijke nieuwe religieuze, sociale en politieke constellaties die de oudere vorm van de *culture wars* achterhaald zal verklaren. Nadat ze geworsteld hebben met bezwaren en twijfels omtrent het christendom komen velen aan de andere kant naar buiten met een orthodox geloof dat niet past binnen de huidige categorieën van liberale democraat of conservatieve republikein. Velen zien dat beide kampen in de *culture war* individuele vrijheid en persoonlijk geluk tot hoogste waarde verklaren in plaats van God en het gemeenschappelijke goed. Het liberale individualisme manifesteert zich in hun standpunten over abortus, seksualiteit en het huwelijk. Het conservatieve individualisme manifesteert zich in hun diepe wantrouwen tegenover de publieke sector en in hun overtuiging dat armoede simpelweg te wijten valt aan een gebrek aan persoonlijke verantwoordelijkheid. Het nieuwe, zich snel verspreidende multi-etnische orthodoxe christendom in de steden geeft veel meer om de armen en om sociale gerechtigheid dan de republikeinen en tegelijkertijd geven zij veel meer om het hooghouden van de klassiek christelijke moraal en seksuele ethiek dan de democraten.

Waar de eerste helft van het boek een weg laat zien die veel van deze christenen dwars door de twijfel hebben bewandeld, is de tweede helft van het boek een meer positieve uiteenzetting van het geloof dat zij uitdragen in de wereld. Hier zijn drie mensen uit de kerk van vandaag:

June was afgestudeerd aan een *Ivy League* universiteit³. Ze woonde en werkte in Manhattan. Ze raakte zo geobsedeerd door haar fysieke voorkomen dat ze een eetstoornis ontwikkelde en verslaafd raakte aan verdovende middelen. Ze begon in te zien dat ze bezig was zichzelf in de vernieling te helpen, maar ze beseftte ook dat ze geen bijzondere reden had om haar roekeloze leven op te geven. Wat had haar leven tenslotte voor zin? Waarom zou ze zichzelf niet in de vernieling helpen? Ze wendde zich tot de kerk en probeerde Gods genade te verstaan en zijn aanwezigheid te ervaren. Ze had gesprekken met een pastoraal medewerker van de kerk die haar hielp een verband te leggen tussen de genade van God en haar schijnbaar onuitputtelijke behoefte aan acceptatie. Uiteindelijk had ze het vertrouwen voor een ontmoeting met God zelf. Hoewel ze het moment niet precies kan aanwijzen, begon ze zich voor het eerst “onvoorwaardelijk geliefd” te voelen “als een ware dochter van God”. Langzaam maar zeker ontving zij vrijheid van haar zelfverwoestende gedrag.

Jeffrey was een New Yorkse musicus die was opgegroeid in een behoudend Joodse familie. Zijn vader en moeder hadden allebei verschrikkelijk aan kanker geleden en zijn moeder was er aan bezweken. Omdat hij in zijn jeugd aan heel wat kwalen had geleden, bekwaamde hij zich in de Chinese geneeskunde. Daarbij deed hij aan Taoïstische en Boeddhistische meditatie. Hij raakte extreem gefixeerd op zijn lichamelijke welbevinden. Hij was totaal niet in staat van “geestelijke nood” toen een vriend hem begon mee te nemen naar Redeemer. Hij vond de preken goed “tot aan dat

³ Het begrip *Ivy League* staat voor een groep van acht elite-universiteiten in het Noordoosten van de Verenigde Staten: Brown University, Columbia University, Cornell University, Dartmouth College, Harvard University, Princeton University, University of Pennsylvania en Yale University

Jezus-gedoe aan het einde.” Dan luisterde hij niet langer. Maar spoedig begon hij een beetje jaloers te worden op zijn christelijke vrienden met hun vreugde en hoop voor de toekomst. Dat had hij nooit eerder meegemaakt. Vanaf dat moment begon hij ook naar het laatste stuk van de preken te luisteren en hij besepte dat die hem voor een intellectuele uitdaging stelden die hij eerst niet onder ogen had willen zien. Uiteindelijk ontdekte hij, tot zijn verrassing, dat de momenten in zijn meditatie sessies waarop hij “normaal pure stilte en kalmte beleefde voortdurend onderbroken werden door beelden van Jezus aan het kruis.” Hij begon te bidden tot de God van de christenen en besepte al snel dat de dominante lijn van zijn levensverhaal altijd het ontsnappen aan en de totale vermindering van lijden was geweest. Nu zag hij in hoe armzalig zo’n levensdoel was. Toen hij begreep dat Jezus zijn lichamelijke gezondheid en zijn leven had overgegeven om de wereld – en hem – te redden, raakte dat hem heel diep. Hij zag ineens hoe hij de moed kon ontvangen voor het onvermijdelijke lijden van de toekomst en hoe hij kon weten dat er een weg door het lijden heenliep. Hij omhelsde het evangelie van Jezus Christus.

Kelly was een hoogopgeleide atheïst. Als twaalfjarig meisje had zij haar opa zien sterven aan kanker en had ze meegemaakt dat haar zusje een operatie, een chemokuur en stralingstherapie onderging in verband met haar hersentumor. Tegen de tijd dat ze aan *Columbia University* aan haar master begon had ze de hoop verloren dat het leven enige zin had. Verschillende christelijke vrienden aan de universiteit vertelden haar over hun geloof, maar zij was “een rotsbodem voor de zaden” van hun getuigenissen. Maar toen haar zusje een beroerte kreeg en op veertienjarige leeftijd verlamd raakte, besloot ze God niet op te geven maar bewuster op zoek te gaan. In die tijd woonde en werkte ze inmiddels in de stad. Ze ontmoette haar toekomstige echtgenoot Kevin, ook afgestudeerd aan Columbia en een atheïst die op Wall Street bij J.P. Morgan⁴ werkte. Ze waren hardnekkig in hun twijfels over God, maar toch hadden ze ook twijfels over hun twijfels en dus begonnen ze Redeemer te bezoeken. Hun pelgrimstocht naar het geloof was lang- en moeizaam. Een van de dingen die ze op het spoor hield was het grote aantal gelovige christenen dat ze daar ontmoetten die net zo erudiet en intelligent waren als alle andere mensen die ze in de stad ontmoetten. Uiteindelijk raakten ze niet alleen overtuigd van de intellectuele geloofwaardigheid van het christendom, ze werden ook aangetrokken door de christelijke levensvisie. Kelly schreef: “Als atheïst dacht ik dat ik een leven leefde dat moreel, gemeenschapsgericht en betrokken op sociale gerechtigheid was. Maar het christendom had een nog hogere standaard: die ging tot op het niveau van onze gedachten de staat van ons hart. Ik aanvaardde Gods vergeving en nodigde hem uit in mijn leven.” Kevin schreef: “Ik zat in een koffietentje *Onversneden christendom* van C.S. Lewis te lezen. Ik legde het boek neer en schreef in mijn aantekeningenboek: ‘het bewijs dat de beweringen van het christendom omgeeft is simpelweg overweldigend.’ Ik besepte dat mijn prestaties uiteindelijk onbevredigend zouden zijn. De goedkeuring van mensen is vluchtig en het *carpe diem*-leven dat alleen maar gericht is op avontuur is niet meer dan een vorm van narcisme en afgoderij. En zo werd ik christen.” [noot 11]

Jezus en onze twijfels

Kelly vertelt in haar levensverhaal dat het nieuwtestamentische verhaal over Thomas haar troost bood in haar worsteling met geloof en twijfel. In dat verhaal behandelt Jezus de twijfel veel genuanceerder dan moderne sceptici en gelovigen. In zijn ontmoeting met de

⁴ Noot van de vertaler: J.P. Morgan is een hoogaangeschreven beursgenoteerde financiële instelling.

“ongelovige Thomas” daagde hij hem uit zich niet neer te leggen bij zijn twijfels (“geloof!”) maar beantwoorde tegelijkertijd zijn vraag om meer bewijs. Bij een andere gelegenheid ontmoet Jezus een man die toegeeft dat hij vol twijfels zit (Marcus 9,24) en tegen Jezus zegt: “Kom mijn ongelof te hulp” – Help me met mijn twijfels! Als antwoord op deze eerlijke bekentenissen zegent Jezus hem met de genezing van zijn zoon. Of je nu een gelovige of een scepticus bent, ik nodig je uit om dezelfde soort eerlijkheid te zoeken en om te groeien in inzicht in de aard van je eigen twijfels. Het resultaat zal al je verwachtingen overtreffen.